

MAYIS 2025 | Aylık

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

Eğitim

Araştırmaları

İsveç'te Refah Devleti Perspektifinden Eğitim Başarısı Üzerindeki Genetik Etkiler

Ebeveynlik Davranışlarındaki Farklılıklar ve Çocuklardaki Davranış Problemleri

Ebeveyn Bakımı Gençlik Dayanıklılığının Etiyolojisini Düzenliyor

Sosyal Zorlukların Dışsallaştırma Davranışı Üzerindeki Gen-Çevre Etkileşim Etkileri

Toplum

Araştırmaları

Ebeveynler, Ücretli Çalışmayı Engelleyen Çocuk Bakımını Nasıl Paylaşıyor?
İş Düzenlemeleri, Esnek Çalışma ve Çocuk Bakımı

Erkekler Baba Olduğunda, Kadınlar Proje Lideri Oluyor: İsveç'te Ebeveynlik Uygulamaları

Sosyal Dijital İkilemler: Gençler ve Ebeveynler Arasında Çevrim İçi Güvenliğe İlişkin Yeni Müzakereler

Genel Yayın Yönetmeni
Volkan Levent Akgönlü

Editör
Amine Ertürk

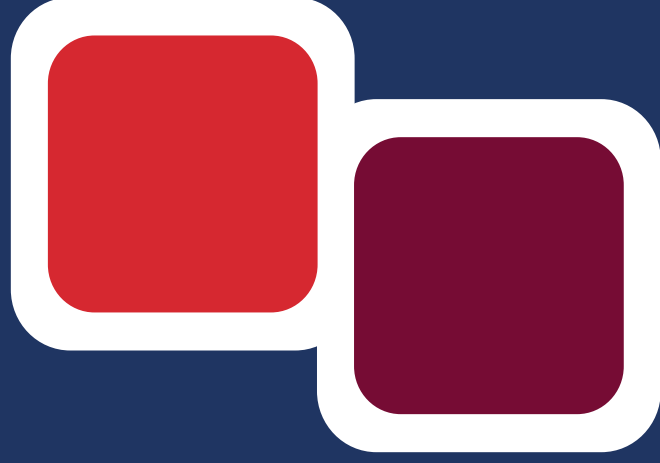
Hazırlayanlar
Banu Zehir
Fatma Betül Karalı

Yayın Türü
Bölten

Yönetim Yeri
Burhaniye Mah. Hacı Reşit Paşa Sok. No:18 Üsküdar/İstanbul

İletişim
0216 422 00 22
www.enstitusosyal.org
info@enstitusosyal.org

Dünyadan Araştırma Gündemi, eğitim ve toplum bilimleri alanlarında akademik seçki sunan ücretsiz bir yayındır.



MAYIS 2025 | Aylık

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

EĞİTİM

ARAŞTIRMALARI

Behavior Genetics

Behavior Genetics, davranışların genetik ve çevresel temellerini inceleyen uluslararası hakemli bir akademik dergidir. Springer tarafından yayımlanmaktadır. Dergi, davranışsal ve psikolojik özelliklerdeki bireysel farklılıkların altında yatan genetik ve çevresel faktörlere odaklanan özgün araştırmaları ve derlemeleri kapsamaktadır. Yayımlanan makaleler genellikle ikiz, aile ve evlat edinme çalışmaları gibi geleneksel davranış genetiği yöntemlerinin yanı sıra moleküler genetik teknikleri de kullanmaktadır. Dergi, doğrudan eğitim bilimleri alanında olmamakla birlikte zekâ, öğrenme yetenekleri, kişilik özellikleri, davranış problemleri (içe dönüklük ve dışa dönüklük), dayanıklılık ve akademik başarı gibi eğitim süreçlerini ve öğrenci gelişimini etkileyen pek çok davranışsal ve bilişsel özelliğin genetik ve çevresel temellerini araştırmaktadır.



İSVEÇ’TE REFAH DEVLETİ PERSPEKTİFİNDEN EĞİTİM BAŞARISI ÜZERİNDEKİ GENETİK ETKİLER

*RAISING THE FLOOR? GENETIC INFLUENCES ON EDUCATIONAL
ATTAINMENT THROUGH THE LENS OF THE EVOLVING SWEDISH
WELFARE STATE*

Bireylerin eğitim düzeyleri, yaşamlarındaki birçok önemli sonucun belirleyicisidir ve bu başarıda genetik faktörlerin rolü giderek daha fazla ilgi çekmektedir. İkiz çalışmaları ve modern genetik araştırmalar, eğitim başarısındaki farklılıkların önemli bir kısmının genetik yatkınlıklardan kaynaklanabileceğini göstermektedir. Ancak, genetik etkilerin bireylerin eğitim yolculuklarındaki önemi, içinde yaşadıkları çevresel koşullardan hem ailelerinin sosyoekonomik durumundan hem de toplumun genel yapısından (eğitim sistemleri, sosyal politikalar gibi) etkilenebilir. Genetik ve çevresel faktörlerin bu karmaşık etkileşimi, gen-çevre etkileşimi olarak adlandırılır. Bir ülkenin sosyoekonomik yapısı ve eğitim sistemleri zaman içinde değiştikçe, genetik yatkınlıkların eğitim başarısı üzerindeki etkisinin de değişip değişmediği önemli bir sorudur. Bu çalışma, sosyoekonomik eşitsizliğin azaldığı bir ülke olan İsveç örneğinde, eğitimle ilişkili genetik etkilerin yirminci yüzyıl boyunca farklı doğum gruplarında nasıl bir değişim gösterdiğini araştırmaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, eğitim başarısı ile ilişkili genetik yatkınlıkların bireylerin eğitim düzeyleri üzerindeki etkisinin, yirminci yüzyıl boyunca İsveç’teki farklı doğum gruplarında (kohortlarda) nasıl değiştiğini incelemektir. Araştırma hem genetik yatkınlıkların ortalama etkisindeki değişimi hem de sosyoekonomik arka planın (ebeveyn eğitimi) genetik etkiler üzerindeki düzenleyici etkisinin zaman içinde değişip değişmediğini değerlendirmeyi hedeflemiştir.

YÖNTEM

- **Araştırma Modeli:** Çalışmada hem geleneksel “aileler arası” modeller hem de daha güçlü çıkarımlar sağlayan “aile içi” modeller kullanılmıştır. Aileler arası modellerde, bir popülasyondaki farklı bireyler arasındaki genetik ve çevresel ilişkiler incelenir. Aile içi modellerde ise aynı ailedeki kardeşler (özellikle çift yumurta ikizleri) arasındaki farklılıklardan yararlanılarak genetik yatkınlıkların daha saf etkisi tahmin edilmeye çalışılır.

Bu model, aile yapısından kaynaklanan karıştırıcı faktörleri (genetik yatkınlıkların ebeveynlerin sağladığı çevre ile ilişkili olması gibi) kontrol etmeye yardımcı olur. Çalışma ayrıca, bireylerin genetik yatkınlıklarını ölçmek için "eğitim başarısı polijenik indeksi" (EA PGI) kullanmıştır. Polijenik indeks, bir bireyin eğitim başarısı ile ilişkili olduğu bilinen birçok farklı genetik varyantın etkisinin toplu bir ölçüsüdür. Genotip-çevre etkileşimini (GxE) analiz etmek için polijenik indeksin etkisinin doğum grubuna (makro-düzye çevre göstergesi olarak) ve ebeveyn eğitime (mikro düzey çevre göstergesi olarak) bağlı olarak nasıl değiştiği incelenmiştir.

- **Örneklem:** Bu çalışmanın örneklemleri, dünyanın en büyük ikiz kayıtlarından olan İsveç İkiz Kaydı'ndaki ikiz kohortlarına dayanmaktadır. Toplamda 1920-1999 yılları arasında doğmuş Avrupa kökenli 43.000 İsveçli ikizden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu geniş doğum yelpazesi, zaman içindeki makro-düzye çevresel değişikliklerin etkisini incelemeye olanak sağlamıştır.
- **Veri Toplama Araçları:**
 - **Eğitim Başarısı:** Temel bağımlı değişken, bireylerin en yüksek eğitim düzeyini gösteren "eğitim yılı" olarak ulusal kayıtlardan alınmıştır. Bu veri, yirminci yüzyılın büyük bir bölümünü kapsayan kohortlar için mevcuttur. Ayrıca, üst ortaöğretim diploması, üniversite diploması, üst ortaöğretim not ortalaması ve orta yaş gelir düzeyi gibi ek eğitim ve ekonomik sonuçlar da incelenmiştir.
 - **Genetik Yatkınlık (EA PGI):** Bireylerin eğitim başarısı ile ilişkili genetik yatkınlıkları, genom çapında ilişkilendirme çalışmalarından (GWAS) elde edilen bilgilere dayanarak hesaplanan eğitim başarısı polijenik indeksi (EA PGI) kullanılarak ölçülmüştür.

- **Sosyoekonomik Arka Plan (Ebeveyn Eğitimi):** Bireylerin sosyoekonomik arka planı, ebeveynlerinin en yüksek eğitim düzeyi (yıl olarak) kullanılarak ölçülmüştür. Ebeveyn eğitimi verisi, örneklemin daha genç kohortları için mevcuttur.

- **Analiz:** Çalışmada, eğitim başarısı polijenik indeksinin eğitim düzeyi üzerindeki ana etkisini ve bu etkinin doğum yılına (kohorta) göre değişimini tahmin etmek için regresyon modelleri kullanılmıştır. Ayrıca, polijenik indeks ile ebeveyn eğitimi arasındaki etkileşim (gen-çevre etkileşimi) ve bu etkileşimin doğum yılına göre değişimi analiz edilmiştir. Hem aileler arası hem de aile içi modeller ayrı ayrı uygulanarak bulguların güvenilirliği değerlendirilmiştir. Olası taban veya tavan etkilerini kontrol etmek için alternatif istatistiksel modeller de test edilmiştir.

TEMEL BULGULAR

Araştırmanın bulguları, eğitim başarısı ile ilişkili genetik yatkınlıkların etkisinin İsveç'te yirminci yüzyıl boyunca önemli ölçüde arttığını göstermektedir.

- **Genetik Etkinin Zaman İçinde Artışı:** Hem aileler arası hem de aile içi modellerden elde edilen sonuçlar, EA PGI'nin eğitim düzeyi üzerindeki yordayıcı gücünün yirminci yüzyıl boyunca, özellikle 1960'larda doğan kohortlara kadar belirgin bir şekilde arttığını göstermektedir. Bu artış, İsveç'te eğitim sisteminin genişlemesi ve sosyoekonomik eşitsizliğin azalması gibi makro düzeydeki değişimlerle aynı döneme denk gelmektedir.

- **Sosyoekonomik Arka Planın Düzenleyici Etkisinin Azalması:** Ebeveyn eğitiminin (sosyoekonomik arka plan göstergesi olarak) genetik yatkınlıkların eğitim üzerindeki güçlendirici etkisinin kohortlar boyunca azaldığına dair kanıtlar bulunmuştur. Özellikle yirminci yüzyılın ortalarından sonra doğan kohortlarda, yüksek ebeveyn eğitime sahip olmanın genetik yatkınlıkların eğitim başarısı üzerindeki etkisini o kadar da artırmadığı görülmüştür. Bu durum, eğitim fırsatlarının daha eşit hâle gelmesiyle sosyoekonomik avantajın genetik potansiyeli ortaya çıkarma rolünün azaldığını düşündürmektedir.
- **Düşük ve Yüksek Sosyoekonomik Gruplarda Farklılaşan Trendler:** Bazı bulgular, genetik etkinin zaman içinde artışının öncelikle düşük sosyoekonomik arka plana sahip bireylerdeki genetik etkinin artmasından kaynaklanabileceğini, yüksek sosyoekonomik arka plana sahip bireylerdeki genetik etkinin ise daha sabit kaldığını hatta azaldığını düşündürmektedir. Bu durum, refah devletinin dezavantajlı gruplar için eğitim tabanını "yükseltmiş" olabileceği yorumunu desteklemektedir.
- **Gelir Üzerindeki Etkinin Artmaması:** İlginç bir şekilde, eğitim başarısı ile ilişkili genetik yatkınlıkların gelir üzerindeki yordayıcı gücünün kohortlar boyunca artmadığı görülmüştür. Bu bulgu, eğitim sistemindeki genişlemeye rağmen, eğitim yoluyla gelir elde etme yollarının genetik yatkınlıklarla daha

az ilişkili hâle gelmiş olabileceğini düşündürmektedir, ancak bu konuda daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

SONUÇ

Bu çalışma, eğitim başarısı ile ilişkili genetik yatkınlıkların etkisinin, İsveç'in refah devletinin geliştiği ve eşitsizliğin azaldığı yirminci yüzyıl boyunca anlamlı şekilde arttığını göstermektedir. Bu artışın, özellikle sosyoekonomik arka planın genetik etkiler üzerindeki güçlendirici rolünün azalmasıyla ilişkili olması, eğitim sisteminin daha kapsayıcı ve eşitlikçi hâle gelmesinin genetik potansiyelin daha fazla birey tarafından gerçekleştirilmesine olanak tanımış olabileceğini düşündürmektedir. Bulgular, düşük sosyoekonomik gruplardaki genetik etkinin artışının genel trendde etkili olduğunu göstermekte, bu da eğitimde fırsat eşitliğinin artmış olabileceğine dair bir işaret olarak yorumlanabilir. Ancak, genetik etkinin gelir üzerindeki yordayıcı gücünün artmaması, eğitim ve ekonomik sonuçlar arasındaki ilişkilerin karmaşık yapısını ortaya koymaktadır. Çalışma, genetik ve çevresel etkileşimi inceleyen araştırmalar için metodolojik hususların önemini vurgularken, makro-düzey çevresel bağlamların genetiğin bireysel sonuçlar üzerindeki etkisini nasıl şekillendirdiğini anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

2

EBEVEYNLİK DAVRANIŞLARINDAKİ FARKLILIKLAR VE ÇOCUKLARDAKİ DAVRANIŞ PROBLEMLERİ

DIFFERENCES IN PARENTING BEHAVIOR ARE SYSTEMATIC SOURCES OF THE NON-SHARED ENVIRONMENT FOR INTERNALIZING AND EXTERNALIZING PROBLEM BEHAVIOR

Çocukluk ve ergenlikte ortaya çıkan kaygı, depresyon gibi içe dönük veya saldırganlık, dürtüsellik gibi dışsallaştırılmış davranış problemleri, bireylerin genel gelişimi ve gelecekteki uyumu için önemli zorluklar oluşturabilir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimlerinin bu problemler üzerinde güçlü bir etkisi olduğu bilinmekle birlikte, çocukların genetik yatkınlıklarının da davranış gelişiminde rol oynaması, ebeveynlik ve çocuk davranışları arasındaki ilişkiyi daha karmaşık hâle getirir. Bu karmaşıklığı gidermek ve ebeveynliğin yalnızca çevresel etkisini anlamak için genetik olarak aynı olan tek yumurta ikizleri üzerinde çalışmak değerli bir yöntem sunar. Tek yumurta ikizleri arasındaki herhangi bir davranış farkı, genetikten değil, ebeveynlerinin onlara farklı davranması veya diğer kişisel deneyimler gibi “paylaşılmayan çevresel” faktörlerden kaynaklanır. Bu çalışma, ebeveynlerin tek yumurta ikizlerine yönelik tutum ve davranışlarındaki farklılıkların, bu paylaşılmayan çevrenin sistematik bir parçası olarak, ikizlerin problem davranışlarındaki farklılıkları ne ölçüde etkilediğini araştırmaktadır.

AMAÇ

Çalışma, ebeveyn davranışlarındaki farklılıkların tek yumurta ikizlerinin içe dönük ve dışa dönük problem davranışlarındaki farklılıkların sistematik bir çevresel kaynağı olup olmadığını, farklı yaş grupları ve bilgi kaynakları (ebeveyn ve çocuk bildirimleri) açısından test etmeyi amaçlamıştır.

YÖNTEM

- **Araştırma Modeli:** Çalışmada, “tek yumurta ikizi farkları deseni” adı verilen bir yöntem kullanılmıştır. Bu araştırma modeli, genetik etkileri ve aile içindeki ortak paylaşılan çevresel etkileri (örneğin, evin genel sosyoekonomik düzeyi gibi tüm kardeşleri aynı derecede etkileyen faktörler) kontrol ederek, ebeveynlerin ikizlere farklı davranması gibi yalnızca o bireye özgü çevresel etkilerin davranış üzerindeki doğrudan rolünü belirlemeyi sağlar.

- **Örneklem:** Araştırmanın örneklemini, Almanya'daki TwinLife çalışmasının ilk dalgasından alınan 1327 tek yumurta ikizi çifti ve ebeveynleri oluşturmuştur. Örneklem, Alman nüfusunu temsil etme özelliği taşımaktadır. Çalışmaya, içe dönük ve dışa dönük problem davranışlarına ilişkin verileri olan tek yumurta ikizi çiftleri dâhil edilmiştir. Üç farklı yaş grubundaki (ortalama 5, 11 ve 17 yaş) ikizlerden veri toplanmıştır. İkizlerin tek yumurta olup olmadığı anketler ve bazı durumlarda DNA analizi ile belirlenmiştir.
- **Veri Toplama Araçları:**
 - **Problem Davranışlar:** Çocuk ve ergenlerdeki psikososyal problemleri değerlendirmek için *Strengths & Difficulties Questionnaire* (SDQ) adlı anketin Almanca çevirisi kullanılmıştır. Bu anket hem çocukların kendi bildirimlerini hem de ebeveyn bildirimlerini alacak şekilde uygulanmıştır.
 - **Ebeveynlik Tutumları:** Ebeveynlik tutumları, pozitif ebeveynlik (sıcaklık ve kabul, izleme) ve negatif ebeveynlik (psikolojik kontrol, olumsuz iletişim, tutarsız ebeveynlik) olarak iki ana boyutta değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler hem annenin, babanın kendi bildirimleri hem de çocukların ebeveynlerine yönelik bildirimleri aracılığıyla toplanan verilere dayanmaktadır.
 - **Sosyoekonomik Durum (SES):** Ailelerin sosyoekonomik durumunu belirlemek için Uluslararası Meslekî Statü Sosyoekonomik İndeksi (ISEI) kullanılmıştır. Bu indeks, ebeveynlerin meslek, gelir ve eğitim düzeylerine dayanarak hesaplanmıştır.

- **Veri Analizi:** Veri analizinde, ikiz çiftleri içindeki farklılıklar hesaplanmıştır. İkizler arasındaki içe dönük/dışa dönük problem davranış farklılıkları ile ebeveyn tutumlarındaki farklılıklar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu analizler, ebeveyn tutumlarındaki farklılıkların problem davranış farklılıklarını ne kadar yordadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Çoklu regresyon analizleri kullanılarak farklı ebeveynlik boyutlarının problem davranışları yordama durumu aynı anda değerlendirilmiş ve sosyoekonomik durum gibi diğer değişkenlerin etkileşimi de incelenmiştir.

TEMEL BULGULAR

- **Çocuğun Algısının Önceliği:** Araştırmanın en dikkat çekici bulgularından biri, çocukların ebeveynlerinin kendilerine nasıl davrandığını algılamaları ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin, ebeveynlerin kendi ebeveynlik tutumlarına ilişkin bildirimlerinden daha güçlü olduğudur. Yani, ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimleri hakkında kendilerinin ne düşündüğünden ziyade, çocukların ebeveynlerinin kendilerine karşı ne kadar sıcak, destekleyici veya eleştirel olduğunu nasıl hissettiği, problem davranışların ortaya çıkmasındaki bireysel farklılıkları anlamak için daha belirleyici görünmektedir. Bu durum, aynı aile içindeki çocukların bile ebeveynlik deneyimlerini farklı algılayabileceğini ve bu öznel algıların davranışlar üzerindeki doğrudan etkisinin altını çizmektedir.

- **Pozitif ve Negatif Ebeveynliğin**

Etkisi: Genel olarak, çocukların algıladığı ebeveyn tutumlarındaki farklılıkların, problem davranışlardaki bireysel farklılıklara anlamlı katkılar sağladığı görülmüştür. Tek yumurta ikizlerinden hangisi ebeveyni tarafından (özellikle çocuk tarafından bildirildiğinde) daha az pozitif ebeveynlik (daha az sıcaklık, ilgi vb.) veya daha fazla negatif ebeveynlik (daha fazla eleştiri, tutarsızlık vb.) algılıyorsa, o ikizin içe dönük ve dışa dönük problem davranışlarının daha fazla olma eğiliminde olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, ebeveyn tutumlarının genetik etkilerden bağımsız olarak çocukların davranışsal uyumu üzerinde doğrudan bir çevresel etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

- **Anne ve Babanın Farklılaşan**

Rolleri: Araştırma, anne ve babanın ebeveynlik stillerinin çocukların problem davranışları üzerindeki etkilerinde farklılıklar olabileceğini ortaya koymuştur.

- **İçe Dönük Problemler:** Erken ergenlik döneminde (yaklaşık 11 yaş), çocuk tarafından algılanan annenin pozitif ebeveynliğinin (daha az pozitif algılandığında) içe dönük problem davranışları üzerinde daha belirleyici olduğu görülmüştür. İleri ergenlik döneminde (yaklaşık 17 yaş) ise hem anneden algılanan daha az pozitif ebeveynlik hem de babadan algılanan daha fazla negatif ebeveynlik içe dönük problem davranışları ile ilişkilendirilmiştir.

- **Dışa Dönük Problemler:** Erken

ergenlikte, çocuk tarafından algılanan babanın negatif ebeveynliği dışa dönük problem davranışlarındaki farklılıkları anlamlı şekilde yordayan tek ebeveynlik boyutu olmuştur. İleri ergenlikte ise hem anneden hem de babadan algılanan ebeveynlik tutumları dışa dönük problemlerle ilişkili bulunmuş, ancak babadan algılanan negatif ebeveynliğin etkisi daha belirgin görülmüştür. Bu bulgular, babanın, özellikle ergenlik döneminde, çocukların dışsallaştırılmış davranışlarının gelişimindeki çevresel etkisinin önemli olduğunu ve geleneksel aile yapılarında birincil bakıcı olmasa bile rolünün dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

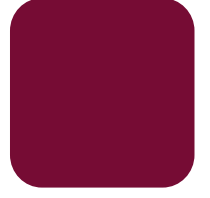
- **Sosyoekonomik Durumun**

Etkileşimi: İleri ergenlik döneminde, sosyoekonomik durumun (SES) çocuk tarafından algılanan olumsuz baba tutumları ile dışa dönük problem davranışları arasındaki ilişkiyi etkileyebileceğine dair bir bulguya rastlanmıştır. Daha yüksek SES'e sahip ailelerde, çocukların babalarından algıladığı negatif ebeveynlik farklılıklarının, dışa dönük problem davranışlarındaki farklılıkları daha fazla yordadığı görülmüştür. Bu bulgu, ebeveynlik etkilerinin sosyoekonomik bağlamdan bağımsız olmadığını ve daha detaylı incelenmesi gerektiğini göstermektedir.

- **Genetik Etkinin Kontrolünün Önemi:** Araştırmanın yöntemi gereği, genetik faktörler ve paylaşılan çevresel etkiler kontrol edildiğinde, ebeveynlik ve problem davranış arasındaki fenotipik (doğrudan gözlemlenen) ilişkilerin birçoğunun zayıfladığı veya ortadan kalktığı görülmüştür. Bu durum, geleneksel araştırmalarda görülen ebeveynlik ve çocuk davranışları arasındaki ilişkilerin önemli bir kısmının aslında genetik benzerliklerden veya ailenin genel çevresinden kaynaklanabileceğini göstermektedir.

SONUÇ

Bu araştırma, ebeveynlerin çocuklarına yönelik davranışlarındaki farklılıkların, genetik faktörler ve paylaşılan çevre etkileri dışarıda bırakıldığında bile, çocukların içe dönük ve dışa dönük problem davranışlarındaki bireysel farklılıkların önemli bir çevresel kaynağı olduğunu göstermiştir. Özellikle çocuğun ebeveynlik algısının, ebeveynlerin kendi bildirimlerinden daha belirleyici olduğu ve bu öznel deneyimlerin davranışlar üzerindeki doğrudan etkisinin bulunduğu görülmüştür. Bulgular, anne ve babanın rollerinin yaşa ve problem türüne göre değişebileceğini, ergenlikte babanın etkisinin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, problem davranışları önlemeye veya azaltmaya yönelik müdahalelerin hem anneyi hem de babayı kapsamaları ve çocuğun ebeveynlik deneyimini merkeze alması gerektiği yönünde önemli çıkarımlar sunmaktadır.



3

EBEVEYN BAKIMI GENÇLİK DAYANIKLILIĞININ ETİYOLOJİSİNİ DÜZENLİYOR

PARENTAL NURTURANCE MODERATES THE ETIOLOGY OF
YOUTH RESILIENCE

Çocuklar ve gençler, hayatlarının farklı dönemlerinde yoksulluk, aile içi sorunlar veya toplumsal şiddet gibi çeşitli olumsuzluklarla karşılaşabilirler. Bu tür zorluklara rağmen bazı gençlerin başarılı bir şekilde uyum sağlayabildiği ve “dayanıklılık” gösterdiği bilinmektedir. Dayanıklılık, sadece zorluklara direnmek değil, aynı zamanda bu zorlukların üstesinden gelerek olumlu gelişim göstermektir. Ebeveynlerin destekleyici ve şefkatli tutumlarının, gençlerin dayanıklılık geliştirmesinde kritik bir rol oynadığına dair güçlü kanıtlar bulunmaktadır. Ancak, bir bireyin dayanıklılık düzeyi sadece çevresel faktörlere değil, aynı zamanda genetik yatkınlıklara da bağlı olabilir. Bu durum, “gen-çevre etkileşimi” kavramını gündeme getirir; yani genetik yatkınlıkların çevresel koşullara (burada ebeveyn şefkati) bağlı olarak farklı şekillerde ortaya çıkmasıdır. Bu çalışma, özellikle dezavantajlı çevrelerde büyüyen çocuklarda, ebeveyn şefkatinin, dayanıklılığın genetik ve çevresel temellerini nasıl şekillendirdiğini anlamayı hedeflemiştir.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı, ebeveyn şefkatinin, dezavantajlı çevresel koşullara maruz kalan gençlerde akademik, sosyal ve psikolojik dayanıklılığın etiyolojisini (kökenini) düzenleyip düzenlemediğini incelemektir. Yani, ebeveyn şefkatinin yüksek veya düşük olmasının, dayanıklılık üzerindeki genetik ve çevresel etkilerin boyutunu veya rolünü nasıl değiştirdiğini araştırmak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma, dayanıklılığın kökenlerini ve ebeveyn şefkatinin bu kökenleri nasıl etkilediğini anlamak için ikiz çalışma yöntemini kullanmıştır.

- **Araştırma Modeli:** Çalışmada, genotip-çevre etkileşimini (GxE) değerlendirmek için genişletilmiş univariate ikiz modelleri kullanılmıştır. Bu modeller, tek yumurta ikizlerinin genetik olarak %100, çift yumurta ikizlerinin ise ortalama %50 genetik benzerliğe sahip olmasından faydalanır.

Bu genetik farklılık karşılaştırılırken, aile içi paylaşılan çevresel faktörler (ikizlerin aynı evde büyümesi gibi onları benzer yapan) ve paylaşılamayan (ikizlerin farklı arkadaşlıklar, farklı öğretmenler veya ebeveynlerinden farklı muamele görmesi gibi onları farklı yapan) çevresel faktörler de hesaba katılır. Genotip-çevre etkileşimi analizi ise ebeveyn şefkati gibi çevresel bir değişkenin seviyesine bağlı olarak genetik ve çevresel etkilerin dayanıklılık üzerindeki katkısının nasıl değiştiğini belirler.

- **Örnekleme:** Çalışmaya, orta ila yüksek düzeyde çevresel dezavantaja (aile yoksulluğu, mahalle yoksulluğu, toplumsal şiddet vb.) maruz kalan 426 ikiz çifti (6-11 yaş arası) dâhil edilmiştir. Bu örneklem, dezavantajlı bölgelerden seçilmiş ikizleri içeren özel bir çalışmanın parçasıdır.

- **Veri Toplama Araçları:**

- **Ebeveyn Şefkati:** Ebeveyn şefkati ve katılımı, birincil bakıcının (genellikle anne) kendi bildirimleri aracılığıyla anket kullanılarak değerlendirilmiştir. Anket, ebeveynin çocukla iletişimi, yakınlığı ve desteği gibi konuları içermektedir.
- **Dayanıklılık:** Dayanıklılık çok boyutlu bir yapı olarak ele alınmıştır. Akademik dayanıklılık (okul başarısı), sosyal dayanıklılık (sosyal beceriler ve aktivitelere katılım) ve psikolojik dayanıklılık (davranışsal ve duygusal problemlerin olmaması) olmak üzere üç farklı alanda değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirmeler için hem ebeveyn (anne ve baba) hem de öğretmen bildirimleri kullanılmıştır.

- **Analiz:** Analiz sürecinde her bir dayanıklılık alanı için ayrı ayrı univariate ACE (Genetik, Paylaşılan Çevre, Paylaşılamayan Çevre) modelleri uygulanarak dayanıklılığın genetik ve çevresel bileşenleri tahmin edilmiştir. Son olarak, ebeveyn şefkatinin dayanıklılığın etiyolojisini düzenleyip düzenlemediğini test etmek için genişletilmiş genotip-çevre etkileşimi modelleri kullanılmıştır. Bu analizler, ebeveyn şefkati seviyesine bağlı olarak genetik, paylaşılan çevresel ve paylaşılamayan çevresel etkilerin dayanıklılık üzerindeki katkısının nasıl değiştiğini incelemiştir.

TEMEL BULGULAR

Araştırmanın bulguları, ebeveyn şefkatinin dezavantajlı koşullara maruz kalan gençlerin dayanıklılığı üzerinde önemli bir düzenleyici etkisi olduğunu göstermiştir.

- **Ebeveyn Şefkatinin Genetik Etkiyi Azaltması:** En önemli bulgu, ebeveyn şefkati düzeyi arttıkça, dayanıklılığın (akademik, sosyal ve psikolojik olmak üzere her üç boyutta) genetik etkisinin anlamlı şekilde azalmasıdır. Başka bir ifadeyle, yüksek düzeyde ebeveyn şefkati deneyimleyen çocuklarda, genetik yatkınlığın dayanıklılık üzerindeki belirleyici rolü azalmıştır. Buna karşılık, ebeveyn şefkatinin düşük olduğu ortamlarda, genetik faktörlerin dayanıklılık düzeylerinin belirlenmesinde daha büyük bir rol oynadığı görülmüştür. Bu sonuç, "diyatez-koruma" modeli ile uyumludur; yani koruyucu çevresel faktörlerin (ebeveyn şefkati gibi) varlığında genetik yatkınlıkların önemi azalırken, bu koruyucu faktörlerin yokluğunda genetik etkiler daha belirgin hâle gelir.

- **Çevresel Etkilerin Nispeten Daha Az Etkilenmesi:** Ebeveyn şefkati düzeyi arttıkça genetik etkiler anlamlı şekilde azalmasına rağmen, dayanıklılık üzerindeki çevresel etkilerin (hem paylaşılan hem de paylaşılmayan çevre) boyutunun ebeveyn şefkati seviyesinden büyük ölçüde etkilenmediği bulunmuştur. Bu durum, ebeveyn şefkatinin birincil olarak dayanıklılığın genetik kökenlerini etkilediğini düşündürmektedir.
- **Dayanıklılık Alanları Arası Farklılıklar:** Bulgular, ebeveyn şefkatinin dayanıklılığın her üç boyutundaki genetik etkileri düzenlediğini gösterse de bu etkinin büyüklüğü dayanıklılık alanlarına göre farklılık göstermiştir. Psikolojik dayanıklılık üzerinde genetik etkinin düzenleyici etkisi en belirgin olurken, bunu sosyal ve akademik dayanıklılık takip etmiştir. Bu, dayanıklılığın farklı boyutlarının genetik ve çevresel faktörlerden farklı şekillerde etkilendiği önceki bulgularla da tutarlıdır.

SONUÇ

Bu çalışma, ebeveyn şefkatinin, dezavantajlı çevresel koşullara maruz kalan çocukların yılmazlığının etiolojisinde önemli bir düzenleyici rol oynadığını ortaya koyan ilk genetik çalışmalardan biridir. En dikkat çekici sonuç, yüksek düzeyde ebeveyn şefkatinin, çocukların akademik, sosyal ve psikolojik dayanıklılıkları üzerindeki genetik etkilerin gücünü azaltmasıdır. Bu bulgu, ebeveyn şefkatinin bir çocuğun genetik yatkınlığından bağımsız olarak dayanıklılığı artırabilen, yani genetik "dezavantajlara" karşı bir tür "koruma" sağlayabilen değiştirilebilir bir çevresel faktör olarak işlev görebileceğini düşündürmektedir. Bu sonuçlar, problem davranışları önlemeye ve dayanıklılığı artırmaya yönelik müdahalelerin ebeveynlerin çocuklarına yönelik şefkatli ve destekleyici tutumlarını güçlendirmeye odaklanmasının önemini vurgulamaktadır. Dayanıklılığın farklı boyutlarının genetik ve çevresel kökenlerindeki farklılıklar ve ebeveyn şefkatinin bu kökenleri farklı şekillerde etkilemesi, dayanıklılık kavramını daha iyi anlamak ve destekleyici stratejiler geliştirmek için bu alandaki araştırmaların çok boyutlu yaklaşımları sürdürmesi gerektiğini göstermektedir.

4

SOSYAL ZORLUKLARIN DIŞSALLAŞTIRMA DAVRANIŞI ÜZERİNDEKİ GEN-ÇEVRE ETKİLEŞİM ETKİLERİ

GENE-BY-ENVIRONMENT INTERACTION EFFECTS OF SOCIAL ADVERSITY
ON EXTERNALIZING BEHAVIOR IN ABCD YOUTH

Çocukluk ve ergenlik dönemindeki dışsallaştırılmış davranışlar (örneğin, saldırganlık, dürtüsellik, kural tanımama), bireylerin ileriki yaşamlarında hem ruh sağlığı sorunları hem de eğitim ve mesleki başarı gibi konularda zorluklar yaşamasıyla ilişkilendirilmiştir. Bu tür davranışların ortaya çıkmasında hem genetik yatkınlıkların hem de çevresel faktörlerin rol oynadığı bilinmektedir. Özellikle sosyal zorluklar ve stresli yaşam olayları, dışsallaştırılmış davranış riskini artırabilir. Ancak, genetik ve çevresel etkilerin sosyal zorluklar bağlamında nasıl bir etkileşim içinde olduğu ve bu etkileşimin sosyal zorluğun türüne göre değişip değişmediği karmaşık bir konudur. Bu çalışma, farklı sosyal zorluk alanlarının (mağduriyet, stresli yaşam olayları gibi) dışsallaştırılmış davranışlar üzerindeki genetik ve çevresel etkileri nasıl değiştirdiğini inceleyerek, gen-çevre etkileşiminin daha ayrıntılı bir resmini sunmayı amaçlamaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı, mahalledeki fırsat düzeyleri (genel, eğitim, sağlık-çevre, sosyoekonomik) ve yaşam stresi dâhil olmak üzere sosyal zorlukların çoklu boyutlarının, gençlerdeki dışsallaştırılmış davranışlar üzerindeki genetik (A), ortak çevresel (C) ve kendine özgü çevresel (E) etkileri düzenleyip düzenlemediğini test etmektir.

YÖNTEM

- **Araştırma Modeli:** Çalışmada, gen-çevre etkileşimini (GxE) analiz etmek için ikiz veri setlerine uygun istatistiksel modeller (Purcell modeli gibi) kullanılmıştır. Bu modeller, tek yumurta ikizleri (genetik olarak %100 benzer) ve çift yumurta ikizleri (genetik olarak ortalama %50 benzer) arasındaki dışsallaştırılmış davranışlardaki ve bu davranışların farklı sosyal zorluk seviyelerine göre farklılıklarını analiz ederek genetik, ortak çevresel ve kendine özgü çevresel etkilerin payını tahmin eder. Gen-çevre etkileşimi analizi, belirli bir sosyal zorluk türünün seviyesine bağlı olarak genetik ve çevresel etkilerin dışsallaştırılmış davranışlar üzerindeki katkısının nasıl değiştiğini değerlendirir.

- **Örneklem:** Çalışmanın örneklemi, "Adolescent Brain Cognitive Development (ABCD) Study" çalışmasına katılan 760 aynı cinsiyette ikiz çiftinden (10-11 yaş arası) oluşmaktadır. Bu çalışma, Amerika Birleşik Devletleri'nde genç beyin gelişimi üzerine yapılan büyük ölçekli, boylamsal bir çalışmadır ve farklı bölgelerden ikizleri içermektedir.
- **Veri Toplama Araçları:**
 - **Dışa Dönük Davranışlar:** Çocukların dışsallaştırılmış davranışları, ebeveynlerin doldurduğu Çocuk Davranış Kontrol Listesi (CBCL) kullanılarak hem başlangıçta hem de bir yıl sonra değerlendirilmiştir.
 - **Mahalledeki Fırsatlar:** Mahalledeki fırsat düzeyi, çocukların yaşadığı bölgenin eğitim, sağlık-çevre ve sosyoekonomik olanaklarını yansıtan Çocuk Fırsat Endeksi (COI) kullanılarak ölçülmüştür. Bu endeksin genel bir skoru ve üç farklı alana ilişkin alt skorları kullanılmıştır. Bu veri başlangıçta toplanmıştır.
 - **Yaşam Stresi:** Yaşam stresi, gençlerin kendi bildirimleri aracılığıyla yaşadıkları stresli olayların sayısı ve bu olayları ne kadar "kötü" olarak algıladıkları üzerinden bir yıl sonra değerlendirilmiştir.
- **Analiz:** Dışsallaştırılmış davranışlardaki varyansın genetik, ortak çevresel ve kendine özgü çevresel etkilere ne kadar atfedilebileceğini tahmin etmek için univariate biyometrik modeller kullanılmıştır.

Daha sonra, her bir sosyal zorluk alanı (genel COI, eğitim COI, sağlık-çevre COI, sosyoekonomik COI, kümülatif yaşam olayları, "kötü" olarak algılanan yaşam olayları) ayrı ayrı dışsallaştırılmış davranışlar üzerindeki genetik ve çevresel etkileri nasıl düzenlediğini test etmek için gen-çevre etkileşim modelleri uygulanmıştır. Modellerde yaş ve cinsiyet, kontrol değişkenleri olarak dâhil edilmiştir.

TEMEL BULGULAR

Çalışmanın bulguları, farklı sosyal zorluk türlerinin dışsallaştırılmış davranışlar üzerindeki genetik ve çevresel etkileşimlerini farklı şekillerde düzenlediğini göstermektedir.

- **Mahalledeki Fırsat Düzeyi:** Mahalle fırsat düzeyi daha düşük olduğunda (daha yüksek dezavantaj), dışsallaştırılmış davranışlar üzerindeki ortak çevresel etkilerin oranının arttığı bulunmuştur. Bu durum, biyoekolojik modele uygun bir örüntüdür; çevresel etkiler zorlu ortamlarda daha belirgin hâle gelir.
- **Eğitim Olanakları:** Mahalledeki eğitim olanaklarının düşük olduğu yerlerde, dışsallaştırılmış davranışlar üzerindeki genetik etkilerin oranının belirgin şekilde azaldığı, ortak çevresel ve kendine özgü çevresel etkilerin oranının ise arttığı görülmüştür. Eğitim olanakları arttıkça genetik etkinin oranı tekrar yükselmiştir. Bu bulgu da biyoekolojik modelle uyumludur.

- **Sağlık-Çevre ve Sosyoekonomik Olanaklar:** Mahalledeki sağlık-çevre ve sosyoekonomik fırsatların daha düşük olduğu yerlerde (daha yüksek zorluk), dışsallaştırılmış davranışlar üzerindeki genetik etkilerin oranının arttığı bulunmuştur. Bu durum, diyatez-stres modeliyle uyumludur; genetik yatkınlık dezavantajlı çevrelerde daha fazla ortaya çıkar.
- **Yaşam Stresi:** Yaşanan stresli yaşam olaylarının sayısı arttıkça, dışsallaştırılmış davranışlar üzerindeki genetik etkilerin oranının azaldığı, kendine özgü çevresel etkilerin oranının ise arttığı görülmüştür. Bu örüntü, yaşam olayları öznel olarak "kötü" olarak algılandığında da benzer şekilde gözlenmiştir.

Özetle, farklı sosyal zorluk alanlarının (mahalledeki fırsatların farklı boyutları ve yaşam stresi) dışsallaştırılmış davranışlar üzerindeki genetik ve çevresel etkileşimleri birbirinden farklıdır. Eğitim olanakları ve yaşam stresi biyoekolojik modele (çevresel etki zorluk arttıkça belirginleşir) uyarken, sağlık-çevre ve sosyoekonomik olanaklar diyatez-stres modeline (genetik etki zorluk arttıkça belirginleşir) uygun bir örüntü sergilemiştir.

SONUÇ

Bu çalışma, sosyal zorlukları tek boyutlu bir kavram olarak ele almak yerine, farklı yönlerini (mahallenin eğitim, sağlık-çevre, sosyoekonomik olanakları ve yaşam stresi gibi) ayrı ayrı değerlendirmenin önemini vurgulamaktadır. Bulgular, farklı sosyal zorluk türlerinin dışsallaştırılmış davranışlar üzerindeki genetik ve çevresel etkileri farklı şekillerde düzenlediğini göstermektedir. Özellikle, eğitim olanaklarının ve yaşam stresinin düşük olduğu durumlarda çevresel faktörlerin dışsallaştırılmış davranışların ortaya çıkışında daha büyük rol oynayabileceği, buna karşılık sağlık-çevre ve sosyoekonomik olanakların yetersizliğinin ise genetik yatkınlığı (diyatez-stres mekanizması) daha belirgin hâle getirebileceği düşünülmektedir. Bu farklı örüntülerin anlaşılması, dışsallaştırılmış davranışları önlemeye veya müdahale etmeye yönelik stratejilerin geliştirilmesinde önemlidir. Örneğin, farklı çevresel risklere maruz kalan gençlere yönelik müdahalelerin, riskin türüne göre genetik ve çevresel faktörlerin göreceli önemini dikkate alarak hedeflenmesi daha etkili olabilir. Çalışma, sosyal zorlukların karmaşık ve çok boyutlu doğasının daha iyi anlaşılması gerektiğini ve bu anlayışın genetik bilginin bireyselleştirilmiş müdahaleler için kullanımına rehberlik edebileceğini göstermektedir.

TOPLUM

ARAŞTIRMALARI

Journal of Marriage and Family

Journal of Marriage and Family (JMF), aile, evlilik ve yakın ilişkiler üzerine güncel ve kapsamlı, kuramsal ve ampirik araştırmaları yayımlayan saygın bir akademik dergidir. Alanında öncü olan JMF, aile çalışmalarının disiplinler arası doğasını yansıtarak, sosyoloji, psikoloji, ekonomi ve antropoloji gibi farklı bilim dallarından araştırmacıların çalışmalarını bir araya getirir. JMF, aile yapılarının, evlilik dinamiklerinin ve bireyler arası ilişkilerin değişen toplumsal bağlamlarda nasıl şekillendiğini ele alır. Dergide yayımlanan makaleler, teorik perspektifleri zenginleştirirken, araştırma bulgularını sosyal politika yapımcılar ve uygulayıcılar için anlamlı önerilere dönüştürme potansiyeli taşır. Coğrafi veya kültürel bir sınırla kendini kısıtlamayan JMF, küresel ölçekte aile yaşamını ve ilişkileri etkileyen meseleleri inceler. Dergi, aile çalışmaları alanında güçlü bir akademik zemin oluşturarak, ailelerin toplumsal değişimler karşısındaki dönüşümünü anlamaya yönelik önemli katkılar sağlar. Her sayı, farklı metodolojik yaklaşımlar ve geniş bir konu yelpazesi sunarak okuyuculara aile ve evlilik çalışmalarını çok yönlü bir perspektifle inceleme fırsatı tanır. JMF, akademisyenlerden politika yapımcılara kadar geniş bir kitleye hitap eden kapsamlı ve derinlemesine içerikleriyle, aile çalışmalarının gelişimine öncülük eden bir referans kaynağıdır.



1 EBEVEYNLER, ÜCRETLİ ÇALIŞMAYI ENGELLEYEN ÇOCUK BAKIMINI NASIL PAYLAŞIYOR? İŞ DÜZENLEMELERİ, ESNEK ÇALIŞMA VE ÇOCUK BAKIMI

HOW DO PARENTS SHARE CHILDCARE THAT INTERFERES WITH PAID WORK? WORK ARRANGEMENTS, FLEXIBLE WORKING, AND CHILDCARE

Çocuk bakımı çeşitli sorumlulukları kapsamakta, bu sorumluluklar toplumsal cinsiyet temelli bir biçimde daha çok kadınlar tarafından üstlenilmektedir. Bu bakım görevlerinin büyük ölçüde bireylerin çalışma saatleriyle örtüşmesi, iş yaşamını doğrudan etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışma, Birleşik Krallık'ta, özellikle evden çalışma gibi esnek çalışma biçimlerinin son yıllarda dikkat çekici şekilde arttığını ortaya koymakta ve bu değişimin toplumsal cinsiyet bağlamında nasıl farklılaştığını araştırma sorusu olarak ele almaktadır. Araştırma, anneler ile babaların çocuk bakımına ilişkin sorumlulukları nasıl paylaştıklarını ve bu paylaşımın çalışma biçimleri ile iş esnekliği düzeyleriyle nasıl ilişkilendiğini incelemektedir. Literatürdeki bazı teoriler kapsamında da bakıldığında, esnek çalışmanın teorik olarak iş-aile dengesini kolaylaştırabileceği savunulsa da uygulamada cinsiyet eşitsizliklerini pekiştirebileceği vurgulanmaktadır.

AMAÇ

Bu çalışma, çocuk bakımının cinsiyete dayalı olarak nasıl paylaşıldığını ve esnek çalışma düzenlemelerinin bu bölünmedeki rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle, ebeveynlerin iş düzenlemeleri (tam zamanlı, yarı zamanlı, esnek çalışma saatleri) ile çocuk bakımının paylaşımı arasındaki ilişkiyi analiz etmek hedeflenmiştir. Çalışmanın amacı, ebeveynlerin çocuk bakımındaki rollerinin, iş-aile sınırlarını nasıl şekillendirdiğini ve bu şekillendirmenin cinsiyet normlarına nasıl etki ettiğini anlamaktır.

YÖNTEM

Metodoloji:

Bu çalışmada, hazır veri seti kullanılarak nicel araştırma yöntemleri uygulanmıştır. Analizin ilk aşamasında, partneriyle birlikte yaşayan, 12 yaşından küçük çocuğu olan ve çocuk bakımı ile partnerlik ilişkilerine yönelik sorulara yanıt veren katılımcılar dikkate alınmıştır.

İkinci aşamada ise yalnızca her iki partnerin de ücretli bir işte çalıştığı katılımcılar dikkate alınmıştır. Bu araştırmada bağımlı değişken olarak, beş farklı çocuk bakımı görevinden (çocukların düzgün giyinmesini sağlamak, çocuklar hasta olduğunda evde kalmak, çocukları kreşe/okula bırakmak ve almak, çocukları yatağa yatırmak ve çocuklarla oynamak) hangisini, çiftlerin hangi üyesinin (anne, baba veya her ikisi) yerine getirdiği incelenmiştir. Bağımsız değişkenler arasında çiftin çalışma düzeni (örneğin, her iki ebeveynin tam zamanlı çalışması veya birinin yarı zamanlı çalışması), evden çalışma durumu ve esnek çalışma saatlerine erişimi yer almaktadır. Kontrol değişkenleri olarak ise çocuk sayısı, en küçük çocuğun yaşı, resmî çocuk bakım hizmeti kullanımı (kreş vb.), katılımcının cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi ve hane gelir düzeyi dikkate alınmıştır.

Veri Toplama:

Bu araştırma, çevrim içi veri toplama metodunu kullanarak, 2022-23 yıllarında Birleşik Krallık'ta gerçekleştirilen ve 18-59 yaş aralığındaki bireyleri kapsayan, itmeli-web katmanlı ulusal bir olasılık örneklemini olan Birleşik Krallık Nesiller ve Cinsiyet Araştırması'nı (GGS) kullanmaktadır. 84.650 kişiye gönderilen davetler sonucunda, %15 yanıt oranı elde edilmiş ve 7.203 kişi çevrim içi anketi tamamlamıştır.

Veri Analizi:

Çalışmada, her görevin cinsiyete dayalı iş bölümünü anlamak amacıyla ikili lojistik regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Bağımlı değişken, görevlerin "her zaman/genellikle anne" tarafından yapılması ile "eşit olarak her ikisi veya her zaman/genellikle baba" tarafından yapılması şeklinde iki kategoriye indirgenmiştir. Her görev için dört ayrı

regresyon modeli çalıştırılmıştır. Model 1, tüm çiftleri kapsayarak yalnızca temel kontrol değişkenlerini ve çalışma düzenlemelerini içermektedir. Model 2 evden çalışma statüsünü, Model 3 esnek saatlere erişimi ve Model 4 her iki düzenlemeyi bir arada değerlendirmiştir.

TEMEL BULGULAR

1) Çocuk bakımı görevinin çoğunlukla anneler tarafından üstlenildiği görülmektedir.

Tüm çiftler incelendiğinde, iş gününe doğrudan müdahale etme potansiyeli taşıyan çocuk bakım görevlerinin (örneğin, çocukları giydirmek ve hasta olduklarında evde kalmak) çoğunlukla anneler tarafından üstlenildiği görülmüştür. Çocukları okula bırakma, çocukları giydirme, hasta olduklarında evde kalma görevleri, "her zaman/genellikle anne" seçeneğinin en yüksek oranda işaretlendiği görevler olmuştur.

Öte yandan, iş saatleriyle daha az çatışan görevler (çocukları yatağa yatırmak ve onlarla oynamak) daha eşit biçimde paylaşılmış ve bu görevlerde "her ikisi de eşit olarak" yanıtı öne çıkmıştır. Özellikle çocukları yatağa yatırma görevinde eşit paylaşım oranı %61, çocuklarla oynama görevinde ise %67 olarak tespit edilmiştir. Annelerin üçte biri çocukları her zaman ya da genellikle yatağa yatırırken, bu oran babalarda yalnızca %10 olarak görülmektedir. Benzer şekilde, annelerin yaklaşık dörtte biri çocuklarla düzenli olarak oynarken, babalarda bu oran %10'un altında kalmıştır.

2) Çalışma düzeni ve cinsiyete göre çocuk bakımı görevleri farklılaşmaktadır.

Annenin çalışmadığı durumlarda, işe müdahale eden çocuk bakım görevlerinin (örneğin hasta çocukla evde kalmak, çocuğu giydirmek) büyük ölçüde anneler tarafından üstlenildiği, ancak işe müdahale etmeyen görevlerin (çocuğu yatırmak, çocukla oynamak) daha eşit paylaşıldığı görülmektedir. Her iki ebeveynin yarı zamanlı çalıştığı ya da annenin daha fazla çalıştığı çiftlerde ise görevlerin, işe müdahale edenler dâhil, daha eşit paylaşıldığı görülmüştür. Bu durum, görevlerin çoğunlukla babaların iş düzenine göre şekillendiğini göstermektedir.

3) Evden çalışma durumu çocuk bakımı üzerinde etkilidir.

Babaların evden çalıştığı çiftlerde, hasta çocukla evde kalma görevinin eşit paylaşılma olasılığı %69, çocukları giydirme görevinin eşit paylaşılma olasılığı ise %77 daha yüksek çıkmıştır. Buna karşılık, anneler evden çalıştığında hasta çocukla ilgilenme görevini paylaşma olasılığı %35 daha düşük çıkmıştır. Bu bulgular, babaların evden çalışmasının görev paylaşımını olumlu etkilediğini, ancak anneler için bazı görevlerde yükün arttığını göstermektedir.

4) Esnek çalışma saatleri ile çocuk bakımı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Babaların esnek çalışma saatlerine erişimi olduğunda, hasta çocukla evde kalma görevini eşit şekilde paylaşma olasılığı 2,3 kat; çocukları okula veya bakımevine bırakma işini paylaşma olasılığı ise %64 daha yüksektir. Ayrıca bu babalar, çocukları yatağa yatırma ve onlarla oynama gibi

görevleri de eşit şekilde paylaşmaya daha yatkın çıkmışlardır (her ikisi için %64-%65 daha yüksek olasılık). Buna karşın, esnek saatler babaların çocukları giydirme görevine katılımını artırmamaktadır; bu durum cinsiyet rolleri ile açıklanmaktadır. Annelerin esnek çalışma saatlerine sahip olduğu durumlarda ise hasta çocukla evde kalma görevini paylaşma olasılığı %48 daha düşük çıkmıştır.

5) Sosyodemografik değişkenlere göre çocuk bakımı görevleri farklılıklar göstermektedir.

- Daha yaşlı katılımcıların, hasta çocuklarla evde kalma görevini partnerleriyle eşit olarak paylaşma durumları genç katılımcılara kıyasla daha yüksek çıkmıştır.
- Daha yüksek eğitilmiş bireyler, çocukları okula bırakma görevini partnerleriyle paylaşma konusunda daha eğilimli gözükmemiştir. Ancak diğer çocuk bakım görevlerinde (örneğin çocuklarla oynamak, yatağa yatırmak gibi) eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir.
- Tek çocuğu olan çiftlerde, birden fazla çocuğu olanlara kıyasla çocukları yatağa yatırma görevini eşit paylaşma olasılığı daha düşük çıkmıştır.
- 5 yaşından küçük çocuğu olan çiftlerin, daha büyük çocuğu olanlara kıyasla çocuklarıyla oynama görevini eşit paylaşma eğilimi daha düşük çıkmıştır.

- Kadın katılımcıların, çocuk bakımını partnerleriyle eşit olarak paylaştıklarını belirtme olasılıkları genel olarak daha düşük çıkmıştır. Buna karşılık, erkek katılımcıların görevleri ya eşit olarak üstlendiklerini ya da liderlik ettiklerini bildirme olasılıkları daha yüksektir.

SONUÇ

Bu çalışma, çocuk bakımındaki cinsiyet eşitsizliğini yalnızca genel değil, görev bazlı olarak incelemenin önemini vurgulamıştır. Bulgular, özellikle işe müdahale eden çocuk bakımı görevlerinde babaların esnek çalışma erişiminin cinsiyet eşitliğini artırabileceğini göstermiştir. İngiltere’de esnek çalışmaya erişimin artırılması yönündeki yasal gelişmeler umut verici olmakla birlikte, ofise dönüş baskıları gibi politikaların bu kazanımları geri çevirebileceğine dikkat çekilmiştir. Bu nedenle, esnek çalışma uygulamalarının geri çekilmesine karşı dikkatli olunması ve özellikle babaları hedef alan, onların bakım rollerini artırıcı politikaların geliştirilmesi önerilmektedir. Böylece hem annelerin ekonomik katkılarının iyileştirileceği hem de hanehalkı refahı ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin destekleneceği ifade edilmiştir.

Journal of Family Studies

Journal of Family Studies, aile, hanehalkı ve toplumsal ilişkiler üzerine disiplinler arası yaklaşımlarla yayın yapan, hakemli ve uluslararası bir akademik dergidir. Sosyoloji, demografi, sosyal çalışma gibi alanlara odaklanan dergi, sosyodemografik farklılıkları dikkate alarak aileleri kapsayıcı bir biçimde ele alır. Nitel, nicel ve karma yöntemli araştırmaların yanı sıra kavramsal çalışmalar, eleştirel literatür incelemeleri ve politika analizlerine de yer veren dergi, özellikle akademisyenler, araştırmacılar, politika yapıcılar, sosyal hizmet uzmanları ve eğitimciler için önemli bir kaynak niteliğindedir.

2

ERKEKLER BABA OLDUĞUNDA, KADINLAR PROJE LİDERİ OLUYOR: İSVEÇ'TE EBEVEYNLIK UYGULAMALARI

WHEN MEN BECOME FATHERS, WOMEN BECOME PROJECT LEADERS:
SWEDISH PARENTING PRACTICES OVER TIME

Ev içi sorumluluklarının cinsiyete göre farklılaşması meselesi, bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır. Bu makale, ev içi emeğin çoğunlukla görünmez kalan bir boyutunu, bilişsel emek olarak da adlandırılan zihinsel yükü mercek altına almaktadır. İsveç kapsamında gerçekleştirilen bu çalışmada, ebeveynlerin iş bölümünün zaman içerisindeki değişimi derinlemesine incelenmiştir. Son yıllarda bilişsel emeğe ve bunun çiftler arasında nasıl paylaşıldığına dair ilginin arttığını ifade eden bu çalışma, bilişsel emeğin farklı yönlerinin ebeveyn çiftler arasında nasıl geliştiğini daha yakından anlamayı amaçlamaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, ebeveyn ev içi iş bölümlerinin zamanla cinsiyete göre nasıl farklılaştığının incelenmesi olmuştur.

Ebeveynliğe geçiş süreci ve sonrasında bilişsel emeğin (yani bakım ve/veya ev işi üzerindeki daha görünmez genel planlama sorumluluğunun) nasıl geliştiği üzerinde duran bu çalışma; ev içi işlerdeki görünmez sorumluluğu daha çok annelerin üstlendiğini vurgulamaktadır. Bu amaç ve konu kapsamında ise aşağıdaki araştırma soruları ele alınmıştır:

- Çiftler arasındaki iş bölümü ebeveynliğe geçiş sırasında ve çocukları erken çocukluktan okul çağına geçerken nasıl değiştirilir, sürdürülür ve/veya sorgulanır?
- Bilişsel emek ve bu tür emeğin farklı yönleri, incelenen ebeveyn çiftleri arasında zaman içinde nasıl ortaya çıkar?

YÖNTEM

Metodoloji:

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, örneklem, İsveç doğumlu orta sınıf ebeveynlerden oluşan 12 çiftten oluşmaktadır.

Bu çalışma, bilişsel emeğin zaman içindeki değişimini ve gelişimini incelemek amacıyla yürütülmüş boylamsal bir araştırmadır; bu kapsamda aynı çiftlerle üç farklı zaman noktasında (ilk gebelikte, çocuk 1,5 yaşındayken ve çocuk 11 yaşındayken) görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama:

Katılımcılar, 2009 yılında sağlık merkezleri ve çevrim içi ebeveyn forumları aracılığıyla gönüllü olarak araştırmaya dâhil edilmiştir. Görüşmeler, kadın ve erkeklerle ayrı ayrı yapılmış ve her biri yaklaşık 2-2,5 saat sürmüştür. Görüşmeler yarı yapılandırılmış görüşme formuna dayanmakta olup bakım, ev işi, ücretli iş, iş-aile dengesi ve boş zaman gibi temaları kapsayan açık uçlu sorular içermektedir. Birinci ve ikinci zaman noktalarındaki görüşmeler yüz yüze yapılırken, üçüncüde pandemi nedeniyle görüşmelerin bir kısmı video konferans yoluyla, biri ise telefonla gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmeler yazıya dökülmüştür.

Veri Analizi:

Bu çalışmada tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle tüm görüşme kayıtları okunarak notlar alınmış, ardından iş bölümüyle ilgili ana temalar belirlenmiş; kodlamalar yapılmıştır. Zaman içindeki değişim ve sürekliliği görmek adına üç zaman noktasındaki veriler karşılaştırılmış, ayrıca çiftler arası benzerlik ve farklılıklar analiz edilmiştir.

TEMEL BULGULAR

1) Birinci Görüşme: Ebeveyn olmadan önce ev içi sorumlulukların paylaşımı daha eşittir.

Ebeveyn olmadan önce çiftler ev işlerini genellikle eşitlikçi bir şekilde paylaştıklarını ifade etseler de bu eşitlik genellikle farklı türdeki işlerde uzmanlaşma şeklinde gerçekleşmiştir; erkekler yemek pişirme ve alışveriş gibi işler üstlenirken, kadınlar temizlik, çamaşır ve toplama gibi işleri üstlenmektedir. Her iki taraf da ev işlerine benzer süreler ayırdığını belirtse de bazı kadınlar görünmez ve sürekli olan planlama faaliyetlerinin büyük kısmını üstlendiklerini fark etmiş, bu da toplumsal cinsiyete dayalı bir iş bölümü riskine işaret etmiştir. Kadınlar, ileride çocuk sahibi olduklarında bu eşitsizliğin artabileceğini öngörmüş ve özellikle planlama sorumluluğunun daha çok kendilerine düşeceğini ifade etmişlerdir.

2) İkinci Görüşme: Ebeveynlik izni ev içi rolleri etkilemektedir.

İkinci görüşme zamanında, çocuklar yaklaşık 1,5 yaşına geldiğinde, ebeveyn izinlerinin çoğu sona ermiş veya sona ermek üzere olan bir zaman dilimini kapsamaktadır. Ebeveyn izni paylaşımı çiftler arasında farklılık göstermekte; bazı çiftler eşit paylaşım sağlarken, bazı çiftlerde anneler daha uzun süreli izin kullanmıştır.

Ancak her durumda babalar en az dört ay ebeveyn izni almıştır. Çocuk bakımı ve ev işlerinin eşit bölüştürüldüğü sıklıkla belirtilse de kadınlar genellikle hem daha fazla ev işi yapmakta hem de planlama sorumluluğunu üstlenmektedir. Bazı ailelerde babalar ebeveyn izninde oldukları için, annelerden daha fazla ev işi ve çocuk bakımına katıldıkları görülmüştür.

3) Üçüncü Görüşme: Anneler, ailenin proje lideri olarak görülmektedir.

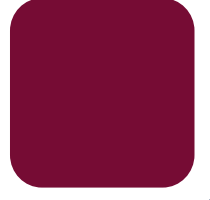
Çiftlerle üçüncü kez görüşüldüğünde, çocukların büyüdüğü ve daha bağımsız hâle geldikleri, ancak günlük yaşamın düzenlenmesinde hâlâ karmaşa yaşandığı görülmüştür. Bazı ebeveynler, iş bölümünde annelerin genellikle çocuk bakımı ve ev işleriyle ilgili daha fazla planlama yaptığını belirtmişlerdir. Çiftler, iş bölümünü genellikle eşit olarak tanımlasa da annelerin daha fazla planlama yaptığı gözlemlenmiştir. Annelerin, ailenin “proje liderleri” gibi, çocuklarla ilgili tüm planlamayı ve organizasyonu üstlendikleri görülmüştür. Babaların ise bu durumu bazı açılardan kabul ettikleri, çünkü eşlerinin planlama konusunda daha hevesli ve iyi olduklarını belirttikleri gözlemlenmiştir. Ancak bazı babalar, bu cinsiyete dayalı iş bölümü konusunda hoşnutsuzluklarını da dile getirmişlerdir.

SONUÇ

Bu çalışma ebeveynliğe geçiş sırasında ve ebeveynlik sürecinde ev içi rollerin cinsiyete göre nasıl paylaşıldığını incelemiştir. Çalışmanın ulaştığı sonuçlardan biri, genelde çiftlerin ev işleri ve bakım konusunda eşit iş bölümü hedefini gözettilikleri olmuştur. Bununla birlikte ebeveynler arasındaki iş bölümünün zamanla değişen ve çoğunlukla kadının sorumluluğunda olan bilişsel emekle nasıl şekillendiği de gözlemlenmiştir. Başlangıçta eşitlikçi bir bölünme normu varken, zamanla özellikle annelerin, çocuk bakımının genel planlaması ve ev işleri gibi bilişsel emek sorumluluğunu daha fazla üstlendiği görülmüştür. Çalışmanın temel bulgusu, kadınların bilişsel emek, özellikle çocuk bakımına dair bu görünmeyen sorumlulukları, anne olmadan önce zihinlerinde tasarladıkları ve zamanla belirginleştiği yönündedir.

New Media & Society

New Media & Society, yeni medyanın gelişimiyle ortaya çıkan toplumsal, kültürel, politik ve bireysel etkileri ele alan, uluslararası ve disiplinler arası bir akademik dergidir. Medya ve toplumsal değişim arasındaki ilişkiyi küresel ve yerel boyutlarıyla incelerken, teorik ve ampirik araştırmalara dayalı eleştirel tartışmalara yer verir. Dergi; dijitalleşme, sanal etkileşim, internet kültürü, tüketim ve vatandaşlık, topluluk ve kimlik oluşumu, medya düzenlemeleri gibi konuları kapsar. İletişim, medya ve kültürel çalışmalar başta olmak üzere sosyoloji, antropoloji, coğrafya, ekonomi, siyaset bilimi gibi farklı disiplinlerden gelen akademik çalışmalara da yer vermektedir. *New Media & Society*, medya ve bilgi değişiminin toplumsal dinamiklerini anlamaya yönelik disiplinler arası bir platform sunarak hem çağdaş hem de tarihsel perspektiflerden medya dönüşümünün etkilerini, belirleyicilerini ve engellerini analiz etmeyi amaçlamaktadır.



3 SOSYAL DİJİTAL İKİLEMLER: GENÇLER VE EBEVEYNLER ARASINDA ÇEVİRİM İÇİ GÜVENLİĞE İLİŞKİN YENİ MÜZAKERELER

*SOCIAL DIGITAL DILEMMAS: YOUNG PEOPLE'S AND PARENTS'
NEGOTIATION OF EMERGING ONLINE SAFETY ISSUES*

Bu makale, Ocak 2022 ile Temmuz 2023 arasında yürütülen kapsamlı bir araştırma projesine dayanarak, Avustralya'daki 12-17 yaş arası gençlerin sosyal medya, mobil uygulamalar ve çevrim içi oyunlar kullanırken karşılaştıkları çevrim içi güvenlik sorunlarını incelemektedir. Araştırma, gençlerin dijital dünyadaki deneyimlerinin sadece ebeveynleriyle olan ilişkileriyle sınırlı olmadığını; aynı zamanda sosyal medya platformlarının veri toplayan, algoritmalarla çalışan ve içerikleri kişiselleştiren yapılarıyla da şekillendiğini göstermektedir. Bu doğrultuda çalışmada, "sosyal dijital ikilemler" kavramı ele alınmakta ve gençlerin çevrim içi güvenliğine dair kararlarını; cinsiyet, aile yapısı ve kültürel geçmiş gibi farklılıklardan bağımsız şekilde, dijital beceriler, evdeki kurallar ve sosyal ilişkiler ağı içinde nasıl belirledikleri araştırılmaktadır.

AMAÇ

Bu araştırma, gençlerin sosyal medya, mobil uygulamalar ve çevrim içi oyun platformlarındaki deneyimlerinden yola çıkarak çevrim içi güvenliğe ilişkin karşılaştıkları temel ve yeni ortaya çıkan sorunları analiz etmeyi amaçlamaktadır. Gençlerin dijital ortamlarda maruz kaldıkları riskler ve bu risklerle başa çıkma stratejileri incelenerek, gençlerle ebeveynler arasındaki algı farkları da ortaya konulmuştur. Aynı zamanda mevcut düzenleyici yaklaşımlar değerlendirilecek ve daha etkili, kapsayıcı çevrim içi güvenlik politikalarının geliştirilmesine katkı sunulması hedeflenmiştir.

YÖNTEM

Metodoloji:

Bu araştırma, 12-17 yaş aralığındaki Avustralyalı gençlerin çevrim içi güvenlik deneyimlerini anlamaya yönelik çok aşamalı ve karma yöntemli bir yaklaşımla yürütülmüştür. Çalışmada hem nitel hem de nicel yöntemler bir arada kullanılmış; odak grup görüşmeleri, ortak tasarım atölyeleri ve ulusal düzeyde temsili bir anket uygulaması içeren üçlü veri toplama stratejisi benimsenmiştir.

Veri Toplama:

Araştırmada veri toplama süreci üç aşamadan oluşmuştur:

- **Odak Grup Görüşmeleri:**

Gençler (12-14 ve 15-17 yaş grupları) ve onların ebeveynleri ile yaş gruplarına göre yapılandırılmış yedi ayrı odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmelerinde, gençlerin sosyal medya, uygulamalar ve çevrim içi oyun kullanımları, çevrim içi zarar algıları, evdeki kurallar ve ebeveynlerin çevrim içi güvenliği sağlama yöntemleri üzerine sorular sorulmuştur.

- **Ortak Tasarım Atölyeleri:**

Odak gruplarından sonra, 12-17 yaşındaki gençler ve ebeveynleriyle iki çevrim içi ortak tasarım çalıştay düzenlenmiştir. Katılımcılar, anket sorularını birlikte tasarlamış ve odak gruplarında ortaya çıkan temaları araştırıcı sorulara dönüştürmek için Takdir Edici Sorgulama Yöntemini (Appreciative Inquiry: bir topluluğun güçlü yönlerini ve fırsatlarını öne çıkararak birlikte tasarım yapmayı sağlayan bir yöntem) kullanmışlardır.

Bu yöntem, katılımcıların projenin farklı aşamalarına aktif katılımını destekleyen iş birlikçi bir çerçeve sağlamıştır.

- **Ulusal Anket:**

12-17 yaş aralığında 628 genç ve aynı yaş grubundaki 600 çocuğun ebeveyniyle çevrim içi anket uygulanmıştır. Anket; sosyodemografik bilgiler, sosyal medya kullanım alışkanlıkları, çevrim içi risk ve zarar algısı, karşılaşılan olumsuz deneyimler, başa çıkma stratejileri, ebeveyn arabuluculuğu, çevrim içi gizlilik anlayışları ve önerilen yeni çevrim içi gizlilik yasalarına ilişkin görüşler gibi çeşitli temaları kapsamıştır.

Veri Analizi:

Karma araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada nitel ve nicel analizler gerçekleştirilmiştir. Nitel veri analizinde, tüm odak grup görüşmeleri ses kayıtlarından metne dökülmüş ve NVivo yazılımı aracılığıyla tematik analiz yöntemiyle işlenmiştir. Nicel veri analizinde ise anket verileri tanımlayıcı istatistikler ve iki değişkenli analizler kullanılarak değerlendirilmiştir.

TEMEL BULGULAR

1) Kültür, dil, cinsiyet ve fiziksel engel gibi faktörler çeşitli genç gruplar arasında çevrim içi davranışlarda anlamlı farklar olduğunu göstermektedir.

- Kültürel ve dilsel çeşitliliğe sahip gençlerin, sosyal medyayı daha çok sosyalleşmek (%74) ve güncel olayları takip etmek (%42) amacıyla kullandığı görülmüştür. Bu gençler, ayrıca aile içinde dijital mentörlük rolü üstlenmekte; sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarını, özellikle yurt dışındaki aileleriyle bağlantı kurmak için kullandıklarını ifade etmişlerdir.
- Engelli gençlerin, çeşitli çevrim içi platformlarla daha yoğun etkileşim içinde olduğu ve içerik paylaşma oranlarının daha yüksek (%38) olduğu görülmüştür. Ancak ebeveynleri, özellikle anneler, daha koruyucu bir yaklaşım sergilemekte ve çevrim içi güvenlik konusunda daha fazla müdahale etmektedir.
- Erkeklerin, özellikle oyun odaklı platformları tercih ettikleri görülmektedir. Oyun temelli sosyal ilişkilerin erkekler arasında daha yaygın olduğunu gözlemlenmektedir. Kızlarda ise daha çok Instagram, Snapchat, TikTok, Facebook vb. mesajlaşma ve görsel paylaşım olanakları sunan sosyal medya platformları ön plana çıkmaktadır.

2) Gençlerin çevrim içi tehlikelerle başa çıkma konusunda direnç geliştirdikleri, ebeveynlerin ise kaygılarının yüksek ancak risk algılarının daha düşük olduğu görülmektedir.

Araştırmanın bulgularına göre, gençlerin çevrim içi ortamlarda daha aktif savunma stratejileri geliştirdiği, ebeveynlerin ise bu stratejilerden çoğunlukla habersiz ve daha endişeli oldukları görülmektedir.

- Gençlerin %55'i çevrim içi ortamda kendini güvende hissettiğini belirtirken, ebeveynlerin sadece %33 oranında çocuklarının güvende olduğunu düşünmektedir.
- Gençler, yaşadıkları olumsuz çevrim içi deneyimleri çoğunlukla ebeveynleriyle paylaşmamakta; ayrıca yanlış bilgiyle karşılaştıklarında bunu ayırt etmekte zorlanabilmektedirler.
- Ebeveynler, çocukların yaşadığı çevrim içi olumsuzlukları sıklıkla hafife almaktadır: Gençlerin %54'ü zamanlarını boşa harcadığını hissederken, ebeveynlerin sadece %26'sı bunu fark ettiğini söylemiştir.

3) Aile içinde dijital medya kullanımı konusunda yoğun müzakereler yapılmakta ve ebeveynlerin yaşadığı zorluklar dikkat çekmektedir.

- Ebeveynlerin, çocuklarını çevrim içi ortamda güvende tutma sorumluluğu karşısında bunalmış hissettikleri ve bu konuda yetersiz donanıma sahip oldukları ifade edilmiştir.
- Dijital medya kullanımı, aile içinde sıklıkla anlaşmazlık, gerginlik ve çatışma kaynağı olarak tanımlanmıştır.
- Uygulanan ev kuralları arasında telefonun tamamen alınması, ekran süresi uygulamalarıyla sınır koyma, dijital deneyimlerin öğretici anlara çevrilmesi yer almıştır.
- Ebeveynler, evde çevrim içi kullanımı yöneten kurallar olduğunu gençlere kıyasla daha yüksek oranda (%14,9 farkla) belirtmiştir.

SONUÇ

Sonuç olarak, gençlerin çevrim içi güvenliğine ilişkin karşılaştıkları temel ve yeni sorunlar, yalnızca bireysel beceriler ya da teknolojik araçlarla değil, aynı zamanda aile içi ilişkiler, ebeveyn arabuluculuğu ve toplumsal bağlamlarla şekillenen sosyal dijital ikilemler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Gençler çevrim içi ortamda karşılaştıkları risklerle başa çıkmak için çeşitli stratejiler geliştirseler de platformların şeffaf olmayan algoritmik yapıları ve sınırlı hesap verebilirliği gençlerin güvenliğini tehdit eden önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Çevrim içi güvenlik sorumluluğunun karmaşık yapısını göz önünde bulunduran, gençlerin deneyimlerine ve aile içi dijital yaşamın zorluklarına dayanan, çok katmanlı ve esnek bir politika yaklaşımına ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.



DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

Enstitü Sosyal tarafından hazırlanmıştır.